“শালবাৰী মহকুমাৰ অন্তৰ্গত চমুৱাগাতি অঞ্চলৰ লোকসাহিত্য”

গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ত প্ৰদত্ত ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা পত্ৰ

60/80

18/20

শালবাৰী মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগ

তত্বাৱধায়ীকা

শ্ৰী নিতুমণি দাস

সহকাৰী অধ্যাপিকা

অসমীয়া বিভাগ

শালবাৰী মহাবিদ্যালয়, শালবাৰী

20/07/2022

15.07.2022

গৱেষিকা

শ্ৰী জাহ্নৱী দাস

স্নাতক মহলাৰ তৃতীয় বৰ্ষ, ষষ্ঠ ষান্মাষিক

ৰোলনং-UA-191-408-0246

ৰেজিং নং-19108882

কাকতনং-ASM-HE-6056

শিক্ষা বৰ্ষ -2022বৰ্ষ

"সূচীপত্র"

অধ্যায়	পৃষ্ঠা নং
১) আত্মস্মৃতি	১-২
১.১) লোকসাহিত্য বা মৌখিকসাহিত্য	২-৯
১.১.১) লোকগীত	৯-38
১.১.২) ছড়া-যোজনা, প্রবাদ-প্রবচন, ধাঁধা	38-44
১.১.৩) রূপকথা	44-49
১.২) উপসংহার	50
১.৩) গ্রন্থপঞ্জী	51

* "কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ" *

প্ৰথমে এই কৃতজ্ঞতা দিব বিচাৰিছো উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠান গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ক। কিয়নো বিশ্ববিদ্যালয়ে অনেকগুৱা পদক্ষেপ লোৱাৰ বাবেহে এই এই ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰিবলৈ সুবিধা পাইছোঁ।

প্ৰকল্প কাৰ্যটি সম্পূৰ্ণ শৈক্ষিক উদ্দেশ্য সাধনৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। প্ৰকল্প কাৰ্যৰ ফলাফলৰ দ্বাৰা "পালবাৰী মহকুমাৰ অন্তৰ্গত চম্পাকপাতি অঞ্চলৰ লোকসাহিত্য" বৰ্তমানৰ প্ৰতিচ্ছবি জানিবলৈ বিচৰা হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত বহুতো ব্যক্তিৰ পৰা বিভিন্ন ধৰণে বিভিন্ন সমল সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। তেওঁলোকক প্ৰথমতে কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ।

প্ৰকল্প কাৰ্যটো সম্পূৰ্ণৰূপে সফল কৰাত সহায় কৰা মোৰ নিৰ্দেশিকা শ্ৰী মিতুমণি দাসক, পালবাৰী মহাবিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ মুৰব্বী অধ্যাপিকাক কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ আৰু লগতে সহকাৰী অধ্যাপক শ্ৰী হৰিশ দাস আৰু অধ্যাপিকা শ্ৰী মীনা দাস, শ্ৰী নৰ্মদা বসুমতাৰী অধ্যাপিকাক কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। তেওঁলোকৰ উপদেশ, পৰামৰ্শৱলীয়ে মোক প্ৰকল্প অধ্যয়ন কাৰ্যটি সফলৰূপে ৰূপায়িত কৰাত সহায় কৰিছে।

অৱশেষত প্ৰকল্প কাৰ্যটি কৰোঁতে সহায় আগবঢ়োৱা প্ৰতিজন ব্যক্তিকে কৃতজ্ঞতা জনাই কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ কাৰ্য সমাপন কৰিছো।

ইতি

শ্ৰীপাৰুলী দাস

বিষয় :- "শালবাৰী মহকুমাৰ অন্তৰ্গত চমুৱাপাতি অঞ্চলৰ লোকসাহিত্য"

১) আৰম্ভণি :-

বৰ্তমান অসমীয়া সাহিত্য হেজাৰ বছৰৰ ক্ৰমপৰিণতিৰ ফল। এই লোকসাহিত্যই বিভিন্ন অৱস্থাৰ মাজেদি সৰকি আহি বৰ্তমানৰ অৱস্থা লাভ কৰিছে। সকলো ভাষাতে লিখিত সাহিত্যৰ লেখীয়াকৈ কিছুমান মৌখিক সাহিত্যও আছে। এই মৌখিক সাহিত্যসমূহৰ কাল নিৰ্ণয় কৰাটো এক জটিল কাম। ভাষাৰ প্ৰচলনৰ সময়ৰে পৰাই হয়তো লোকসমাজত মৌখিক সাহিত্যৰ প্ৰচলন হৈছিল। আজিও লোকসমাজত মৌখিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈয়েই আছে। সেয়েহে লোক-সাহিত্যক কোনো যুগতে আবদ্ধ কৰিব নোৱাৰি। লোকসাহিত্য মূলতঃ যুগ নিৰপেক্ষ সাহিত্য।

এই অধ্যায়টিত আমি অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ বিষয়ে বহলাই অধ্যয়ন কৰিম। এই অধ্যায়টিত লোকগীত, ফকৰা-যোজনা, প্ৰবচন-প্ৰবাদ, সাঁথৰ সাধুকথা আদিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিম। অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নে আমাক আকৌ আপোনালোকক অসমীয়া

লোকসাহিত্যৰ বিবিধ উপাদানৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা প্ৰদান কৰিব।

১.১) লোকসাহিত্য বা মৌখিক সাহিত্য:-

যি সাহিত্য মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ আহি জাতীয় সাহিত্যত বৰঙণি যোগায় তাকে লোকসাহিত্য বা মৌখিক সাহিত্য বোলে। "লোক" মূলতঃ সংস্কৃত শব্দ। ইয়াৰ অন্যতম অৰ্থ জনসাধাৰণ। সেইভাবে সৰল-ভাৱে বুজা যায় 'লোকসাহিত্য' মানে জনসাধাৰণৰ সাহিত্য বা জনসাহিত্য। পৃথিৱীৰ সকলো সাহিত্যতে দুটা স্পষ্ট ধাৰা দেখিবলৈ পোৱা যায়। প্ৰথমটো পৰিকল্পিত প্ৰচেষ্টাৰ যোগেৰে নিৰ্মিত সাহিত্য আৰু দ্বিতীয়টো লোকজীৱনৰ সমূহীয়া অংশগ্ৰহণত স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে নিৰ্মিত সাহিত্য। অৰ্থাৎ প্ৰথমটো হৈছে লিখিত ৰূপৰ সাহিত্য আৰু দ্বিতীয়টো হৈছে মুখে মুখে প্ৰচলিত তথা অলিখিত ৰূপৰ সাহিত্য। এই দ্বিতীয় ধাৰাটোক কোৱা হয় লোকসাহিত্য।

ইয়াক লোকসাহিত্য, মৌখিক সাহিত্য, জনসাহিত্য আদি বিভিন্ন নামেৰেও জনা যায়। লোকসাহিত্য পৰম্পৰাগত ভাৱে জনসাধাৰণৰ মুখে মুখে বাগৰি অহা সাহিত্য। অনাখৰি কৃষক-শ্ৰমিক; পৰধীয়া - নাৱৰীয়া, গিৰিনী-খোৱনী আদি ভিন ভিন সমত লিপ্ত মানুহৰ গীত-মাত, সাধুকথা, ফকৰা-যোজনা আদিৰ সমাহাৰকে কোৱা হয় লোকসাহিত্য।

কৃষিজীৱী পুৰুষ প্ৰধানে পৰিচ-ঞ্চলীৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ পৰা কৈ থৈ গ'ল অনেক কথা, অনেক সু-বচন, কেৱল সেয়ে নহয়, ব্যৱহাৰিক জীৱনৰ প্ৰতিটো আৱশ্যকীয় বিষয়ৰ প্ৰতি স্বভাৱ কবিসকলে চকু দিছিল। সেয়েহে জীৱনৰ সুখ-দুখ, হাঁহি-কান্দোন, খেতি-বাতি, বেহা-বেপাৰ সকলোৰে কথা লোকসাহিত্যত পোৱা যায়। সাহিত্য সমাজৰ দাপোণ। সাহিত্যৰ লগত সমাজৰ সম্পৰ্ক প্ৰভাৱ নোহোৱা। সমাজ আছে বাবে সাহিত্যও বৰ্তি আছে। আন কথাত সমাজ সাহিত্যৰ ভিত্তিভূমি। যিটো সময়ত লিপিৰ আৱিষ্কাৰ

হোৱা নাছিল, তেতিয়াও মানুহে নিজৰ অনুভৱ-অনুভূতি, সুখ-অৱসাদ, আনন্দ আদি বিভিন্ন ৰূপত প্ৰকাশ কৰিছিল। আন কথাত লোক-সাহিত্য এক বোঁৱতী সুতি। ইয়াৰ মাজত ৰচকৰ নাম-ধাম পোৱা নাযায়। যেয়ে কোৱা হয় লোকসাহিত্য কোনো অনামী অনাখৰী লোকৰ সৃষ্টি। এই সাহিত্যৰ সময় নিৰ্দিষ্টকৈ কোৱা টান। এই শ্ৰেণী সাহিত্য অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা চলি আহিছে। স্মৃতি নিৰ্ভৰ লোকসাহিত্যই লিখিত ৰূপ পোৱাৰ আগতেই যে কোনো প্ৰকাৰ সাহিত্যৰ সৃষ্টি হোৱা নাছিল, সেই কথাও ক'ব পৰা নাযায়। এই প্ৰসংগত সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই "অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত" গ্ৰন্থত কৈছে — "সকলো জাতিৰে সাহিত্যই লিখিত ৰূপ পোৱাৰ আগতে মৌখিক গীত-মাত, প্ৰবচন, সাধুকথা সকাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। সাহিত্যই লিখিত ৰূপ পোৱাৰ পিছতো আনকি এতিয়াও, নিৰক্ষৰ জনসমাজত মুখে মুখে গীত-পদ ৰচনা কৰি মৌখিকভাৱেই প্ৰচলন হোৱাৰ ৰীতি চলি আছে।

মুখ পৰম্পৰা প্ৰবাহিত গীতবোৰক মৌখিক গীত বা লোকগীত আদি নামেৰেও জনা যায়। এই গীতবোৰ লোকসাহিত্যৰ অমূল্য সম্পদ। এই গীতবোৰে ক্ৰমবিৱৰ্তিত ৰূপত আহি অসমীয়া লোকসংগীতৰ ৰূপতধনক চহকী কৰি ৰাখিছে। গীতিময় কিম্বা গীতিমাধুৰ্যতা গুণৰ বাবে লোকসাহিত্য সকলোৰে আদৰৰ সম্পদ। নিৰক্ষৰ চহা মানুহৰ মনৰ কথাৰে তেওঁবিলাকক লৈয়ে ৰচনা কৰা হয় এই সাহিত্য। সেইবাবেই ইয়াত জটিলতাৰ আঁচ নাই। লোক-সাহিত্যৰ অন্তৰ্গত বিশ্লেষণ আৰম্ভ কৰিলে সামাজিক জীৱনৰ অন্ধবিশ্বাস, ৰীতি-নীতি, ধৰ্ম মানসিক পৰিৱেশৰ বিষয়ে ধাৰণাকে জানিব পাৰি। আধুনিক যুগৰ শিক্ষাই আমাক লোকসাহিত্যৰ প্ৰতি চৰ্চা বিমুখ কৰি তোলাৰ অনেক সম্পদ হেৰুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰিছো; কিন্তু এটা জাতিৰ সামাজিক জীৱন বুৰঞ্জী লিখিবলৈ ঐতিহাসিকক চাবৰ অহিলা হৈছে লোকসাহিত্য। ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা সময়ৰ পৰা মানুহে মাৰি মৰক, ভূমিকম্প, ধুমুহা, বজ্ৰপাত বা বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক

দুৰ্যোগৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ অদৃশ্য শক্তিক লক্ষ্য কৰি কিছুমান পূজা-পাতল কৰি আহিছে। একেদৰে বহুতো দেৱ-দেৱীক বিভিন্ন উদ্দেশ্য সিদ্ধিৰ বাবে পূজা কৰি অহা ৰীতিও প্ৰচলিত হৈ আহিছে। এনে কাৰ্যই লোকসাহিত্যৰ ধৰ্মীয় ধ্যান ধাৰণাৰ কথাকে সূচায়। এনে ধাৰণাৰ পৰ্যাপ্ত সমল লোকসাহিত্যত আজিও বৰ্তি আছে।

লোকসাহিত্য কোনো অলংকাৰ শাস্ত্ৰৰ সূত্ৰ অনুসৰণ কৰি ৰচনা কৰা নাই, কিন্তু সেই বুলি কাব্যিক সৌন্দৰ্যৰ পৰশ নপৰাকৈ থকা নাই। ছন্দ, চিত্ৰকল্প, অলংকাৰ আদিত লোকসাহিত্য চহকী। এখন গাঁৱৰ নিজান পৰিবেশত এজন স্বভাৱ কবিয়ে যি দেখে, যি উপলব্ধি কৰে তাকেই তেওঁ প্ৰকাশ কৰে। তাকে কৰোঁতে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশটো সজীৱ হৈ উঠে। কেৱল সেয়ে নহয়, প্ৰীতি-সাহিত্যত ৰস আৰু অনুভূতিৰ প্ৰাচুৰ্যও দেখা যায়। অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ পৰিচয় দাঙি

ধৰিব পাৰোঁ যে অসমীয়া লোকসাহিত্যত বহল বিভিন্ন উপকৰণেৰে ঠাই পাই আছে।

লোকসাহিত্য লোক বিশ্বাসৰ প্ৰতিচ্ছবি। লোকজীৱনৰ পৰম্পৰা আৰু অভিজ্ঞতাই লোক-বিশ্বাস সৃষ্টি কৰে। ভেকুলীৰ লগত ইন্দ্ৰ দেৱতাৰ সম্পৰ্ক কেনেকৈ হ'ল, এই প্ৰশ্নটোৰ যথাৰ্থ উত্তৰ পোৱাৰ আগতে লোক-বিশ্বাসে এইটো কয় যে, ভেকুলী বিয়াৰ নাম পালেই বৰষুণ দিয়ে। ই এক পৰম্পৰা প্ৰচলিত লোকবিশ্বাস। এনে লোক বিশ্বাসৰ ফলতেই ভেকুলীৰ বিয়াৰ নাম, আপেচৰা সকলৰ নাম, আইনাম, মহ-হো-গীত আদিৰ জন্ম হৈছে।

লোকসাহিত্যক বিভিন্নজন পণ্ডিত-সমালোচকে বিভিন্ন সংজ্ঞা আদি দাঙিছে। এনেদৰে —

লক্ষী শৰ্মাৰ মতে — "লোক সাহিত্য লোক-সমাজে বনোৱা কথা সাহিত্য। লোকসাহিত্য সাধাৰণতে মুখে মুখে পৰম্পৰা প্ৰচলিত হৈ অহা

মৌখিক সাহিত্য ।"

নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাই কৈছে — "লোকবিদ্যা বা লোকসংস্কৃতিৰ অন্যতম শ্ৰেণী মৌখিক সাহিত্য বা লোকসাহিত্যক ইয়াৰ ৰূপগত আৰু সাংস্কৃতিক দিশৰ ফালৰ পৰা বাচিক কলা বা মৌখিক কলা আখ্যা দিব পাৰি।"

বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰুৱাৰ মতে — "জাতিৰ আদিম অৱস্থাৰ পৰা সভ্য স্তৰলৈ তাত নিৰ্বাধে চলি থকা জনশ্ৰুতিবোৰেই হ'ল লোকসাহিত্য।"

এনে সংজ্ঞাবোৰৰ পৰাই বুজা যায় যে লোকসাহিত্যত আছে লোকমনৰ ভাবানুভূতিৰ বাংময় প্ৰকাশ।

বিষয়বস্তু আৰু ৰচনা-ৰীতিৰ ফালৰ পৰা অসমীয়া লোকসাহিত্যক প্ৰধানকৈ তিনিটা শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি —

১) লোকগীত
২) ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ, পটন্তৰ, সাঁথৰ
৩) সাধুকথা

প্ৰসংগক্ৰমে উল্লেখযোগ্য যে ৰূপ, বিষয়বস্তু শৈলী, সংস্কৃতি, প্ৰসংগ বা অনুষংগ, প্ৰকাৰ, প্ৰয়োগ, ৰূপক, অৰ্থ আদি বিভিন্ন দিশৰে আৰু স্তৰেৰে লোকসাহিত্যক শ্ৰেণী বিভাজন কৰি বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰিব পাৰি। সম্প্ৰতি অনুসন্ধানৰ বিবিধ ধাৰণাৰ আধাৰত লোকসাহিত্যক বিভাজন কৰি বিচাৰ-বিশ্লেষণ কৰা হয়। আমি ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰা শ্ৰেণী বিভাজনটো মূলতঃ বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা কৰা শ্ৰেণী বিভাজনহে। লোকসাহিত্যক যিয়ে যিভাৱে ভাৱ প্ৰকাশ নকৰক কিয়, লোক-সাহিত্য যে লোকমনৰ সৃষ্টি। ইয়াৰ লগত জড়িত হৈ থাকে অন্যধাৰা, সেয়া লোকজীৱন চৰ্যা।

১.১.১) <u>লোকগীত</u> :- আদিম মানৱৰ ব্যক্তিগত আৰু সামূহিক ভাৱ-অনুভূতিৰ প্ৰকাশক হিচাপে যিবোৰ গীত অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা নিৰক্ষৰ জনসাধাৰণৰ মাজত ৰচিত আৰু প্ৰচলিত হৈ আহিছে, সেয়াই লোকগীত।

ই হয় প্ৰাণৰ মুক্ত পৰিস্ফুৰণ আৰু আদিম তথা মৌলিক ভাৱাবেগৰ অকৃত্ৰিম প্ৰকাশ। মানুহৰ সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ কৰ্মশালীতেই ইয়াৰ জন্ম আৰু বিকাশ সাধন হৈছে। যুগৰ সীমা চেৰাই এই গীতবোৰ মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ আহিছে আৰু এনেদৰে আহোঁতে সময়ৰ হাত ধুলমিত ভাব ভাষাৰো পৰিৱৰ্তন সাধিত হৈছে। এই লোকগীতবোৰ গোটা সমাজৰ সামূহিক সৃষ্টিহে, ব্যক্তি বিশেষৰ নহয়। সেয়েহে ইয়াৰ ৰচকৰ নাম পোৱা নাযায়। তদুপৰি বিভিন্ন যুগৰ বিবিধ অভিজ্ঞতাৰ সমাহাৰত এই গীতবোৰৰ বিষয়বস্তু আৰু প্ৰকাশভংগীয়ে এক বৰ্ণাঢ্য ৰূপ লাভ কৰিছে। গীতবোৰ পুৰুষ-তিৰোতা উভয়ৰে সম্পত্তি। যেনেহে, হুঁচৰি, আদি পুৰুষে আৰু নিচুকনি গীত, বিয়ানাম আৰু আইনাম ভক্তিমূলক গীত প্ৰধানকৈ তিৰোতা মানুহে গায়। বিহুগীতবোৰ আকৌ মতা-মাইকী উভয়ৰে ৰচনা। লোকগীতবোৰ ৰচনাৰ সময় নিৰ্দিষ্টকৈ ক'ব নোৱাৰি। হয় কবিসকলে এই গীতবোৰ ৰচনা কৰোঁতে বাস্তৱ জীৱনৰ অভিজ্ঞতা,

প্ৰকৃতিৰ পৰা লাভ কৰা শিক্ষা আদিকে বিষয়বস্তু হিচাপে লয়। সেয়ে লোকগীতবোৰৰ মাজত জনসাধাৰণৰ বিশ্বাস-অন্ধবিশ্বাস, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, চিন্তাধাৰাৰ কথা পোৱা যায়।

বিষয়বস্তুৰ পাৰ্থক্য আৰু ৰচনাকালৰ ব্যৱধান থাকিলেও লোকগীতবোৰৰ প্ৰকাশভংগীৰ আদৰ্শ মনকৰিবলগীয়া। অনাড়ম্বৰ ভাষা, ঘৰুৱা চিত্ৰ, আঞ্চলিক প্ৰকাশভংগী, ভাবৰ মুকলি প্ৰকাশ, সৰল, বিশ্বাস আৰু অলৌকিকতাৰ প্ৰভাৱ লোকগীতসমূহত লক্ষ্য কৰা যায়। গীতবোৰৰ ছন্দ, ভাব আৰু ভাষা শৃংখলিত নহয়, সাৱলীল আৰু উন্মুক্ত। সেয়েহে ইয়াক বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা তিনিটা ভাগত ভগোৱা হৈছে —

ক) অনুষ্ঠানমূলক গীত

খ) আখ্যানমূলক গীত

গ) বিবিধ বিষয়ক

ক) <u>অনুষ্ঠানমূলক গীত</u>:- সমাজ জীৱনত প্ৰচলিত অনুষ্ঠানসমূহক কেন্দ্ৰ কৰি যিবোৰ গীত প্ৰচলিত হৈ আহিছে তাক অনুষ্ঠানমূলক লোকগীত বুলি কোৱা যায়। প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমৰ সমাজ জীৱনত বিভিন্ন উৎসৱ, অনুষ্ঠানৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। অনুষ্ঠানমূলক গীতবোৰ সাধাৰণতে বিভিন্ন উৎসৱ-অনুষ্ঠানক কেন্দ্ৰ কৰি গোৱা হয়। এনে উৎসৱ অনুষ্ঠানবোৰৰ কিছুমান ধৰ্মীয় বা ভক্তিমূলক আৰু আন কেতবোৰ ধৰ্মীয় ক্ৰিয়া কাণ্ডৰ পৰা মুক্ত। সেইকালৰ পৰা এই গীত সমূহক ভক্তি নিৰপেক্ষ আৰু ভক্তিপ্ৰধান বা ভক্তিমূলক হিচাপে দুটা ভাগত ভগাব পাৰি।

ভক্তি নিৰপেক্ষ গীতবোৰৰ ভিতৰত বিহুগীত, বনগীত, হুঁচৰি, বিয়ানাম, বেহুলী বিয়াৰ গীত, মহোহো গীত প্ৰধান।

* <u>বিহুগীত</u>:- বিহুগীতবোৰ অসমৰ জাতীয় উৎসৱ 'ৰঙালী বিহু'ৰ সময়ত নৃত্যৰ লগত গোৱা হয়। বিহু অসমীয়া জাতীয় উৎসৱ,

সংস্কৃতিৰ প্ৰতীক আৰু আনন্দৰ উৎস অতি চেনেহৰ বহাগৰ বিহুটো অসমীয়াৰ মনৰ, প্ৰাণৰ, হেঁপাহৰ, আদৰৰ উৎসৱ। বিহু এক বিশেষ বৈশিষ্ট্য হ'ল ই জাতি বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলো লোকে একেলগে উদযাপন কৰিব পৰা এক উৎসৱ। বিহুগীতবোৰত অসমৰ সামাজিক, প্ৰাকৃতিক আৰু ধৰ্মবিষয়ক চিত্ৰ থাকিলেও প্ৰেমজনিত আশা-আকাংক্ষা, বিৰহ-বেদনা আদিয়েহে প্ৰাধান্য পাইছে। হুঁচৰি গীত আৰু বনগীত — বিহুগীতৰেই দুটা ভাগ। হুঁচৰি গীত আশীৰ্বাদসূচক আৰু মাৰ্জিত শৈলীৰে পূৰ্ণ। ঢোলৰ চাপৰ, পেঁপাৰ লহৰ, নামৰ জাউৰিত বিহু-বলিয়া অসমীয়াই মন প্ৰাণ উজাৰি দিয়ে।

হুঁচৰি নিজে আহিলেও কথা নাই, গৃহস্থই মাতি আনিও হুঁচৰি গোৱায়। হুঁচৰিৰ অন্তত এটি তামোল-পাণ, যথিমান পইচা, এখনি হাঁচতিৰে হুঁচৰিয়াৰক মাননি-সেৱাই দিয়ে। গৃহস্থই শ্ৰদ্ধা আৰু ভকতিৰে হিয়া উজাৰি দিয়া সেৱাইধন গ্ৰহণ কৰি হুঁচৰিয়ে "কুশল কামনা"ৰ আশীৰ্বাদ দিয়ে — হুঁচৰিৰ সামৰণি পৰে।

পাহাৰীধন বা মাননীয়ো পাবই সন্দেহ নাই, তথাপি পুৰুষৰ লগত ধেমালি কৰিবলৈকো : 'ধাপকে চকলা নেপালে নেখৌ', 'এখনি হাঁচতি ঠেলিয়াই নিদিলে পাহাৰীলৈ নেমেলোঁ হাত', 'এইঘৰ মানুহক কোনে সহিলে সৰম নাইকিয়া কৰি' ইত্যাদিৰে বোৱা হয় । কিন্তু আচলতে —

"মাকো পাহমী জীয়েকো পাহমী
বিহাতো পদুমৰ চকা;
তোমাৰ ধনেৰে কিনো হ'ল ধম্মাই মায়
ধনে ঐহেলাৰ টকা ।"

বিশেষকৈ মোৱা কেইফহৰমানৰ ভিতৰত চিহৰ নামৰ সুৰ আৰু ৮৯ ইমান সলনি হৈছে যে মূলতে কঁহবি কি আছিল তাকে ধৰাই টান হৈ পৰিছে । নতুন যুগৰ বিহুৱাসকলে পুৰণি বিহুগীত-বোৰলৈ পিঠি দিদি পুনৰ বোলছবি-গীতৰ চৰ্চা কৰাটোহে সময়োচিত হ'ব । পুৰণি গীতবোৰত আন্তৰিকতা আছে আৰু আছে যুগৰ প্ৰতিচ্ছবি ।

বিহুৰ বতৰত ফুলপাহী ফিমাত বোলৰ মাত শুনি উৎফুল্লিত মনৰ বোধি মাৰবলৈকো মন যায়;

কিন্তু বড়ৰেকৰ সুৰত অহা বহাগৰ বিহুটি দিন দি বাধিবও নোৱাৰি ।

অতি চেনেহৰে সুধাৰে সহৰা
আতোকৈ চেনেহৰ মাকো;
আতোকৈ চেনেহৰ বহাগৰ বিহুটি
নেপাতি কেনেকৈ থাকোঁ ।

* * * * * * * *

চতে দৌ দৌ বহাগে পালেহি
ফুলিলে তেতেলি লতা;
কেনেকৈ থাকিলে ওপকৈ নপাৰে
ব'হাগৰ বিহুৰে কথা ।

বিহুগীতৰ প্ৰতি অসমীয়া মানুহৰ আগ্ৰহ, হেঁপাহ, আন্তৰিকতা আৰু জাতীয় জীৱনৰ লগত থকা অবিচ্ছেদ্য সম্পৰ্কৰ কথা ছন্দে ছন্দে গীতে গীতে ফুটি ওলাইছে । প্ৰকৃতিৰ পৰশত, সময়ৰ পুলকিত আনন্দমুখৰ হৈ এইটো অসমীয়া জাতিটোৰ প্ৰাণৰ উচ্ছ্বাসৰ স্বীকৃতি দিয়ে বিহুগীতে ।

প্ৰকৃতিৰ বুকুতেই এদিন মানুহে সংগীতৰ সন্ধান পাইছিল । পতাহত কঁপি এটা গছপাতবিলাই নাচোনৰ ভংগী বাৰে বাৰে ধৰিলা

খাই ওলোৱা মাতলৈত খাদ্যৰ প্ৰধান পাইছিল।
কিন্তু এদিন মানুহে ইয়াৰে চানেকি লৈ অলুৱা
পৰিবেশৰ লগলেবে নতুন নতুন খাদ্য সৃষ্টি কৰিলে।
টকা, পেঁপা, গগনা বিহুৰ একান্তই আৱশ্যকীয়
খাদ্য। বাঁহী আদিও সময় বিশেষত ব্যৱহাৰ
হয়। গগনাৰ মন উৰুৱাই নিয়া মাত, পেঁপাৰ
মনলীয়া সুৰে বিহুত সুৰৰ অমৃত খাকি দিয়ে।

আমালি পাঁহৰে লাহৰি গগনা
বহি তাঁতৰ পাতি খাওঁ,
আহে কি নাহে ঐ মোৰ ধন লাহৰী
চিৰি পাতি মঙলখন চাওঁ।

ম'হৰ শিঙৰ পেঁপাটো বিহুৰ আনন্দ-
উৎসৱৰ মধুৰ লগৰীয়া। খলিয়া পেঁপাটোৰ
খলিয়া সুৰটোৱে আওকণীয়া হৈ থকা মানুহৰ
মনত বিহুৰ মাদকতা জগাই তোলে।

ম'হৰ শিঙৰ পেঁপাটি নৱজাপা ককাইটি
মোকে মন উৰুৱা কৰে;
পেঁপাৰ মাত শুনি ঘ'ৰকে নোৱাৰি
হাতৰ খন মহি পাৰে।

ঢোল নহ'লে বিহু নপাকে। আমাৰ নাচনি সকলে ঢোলৰ মাত শুনি থকেতে সঁতৰ ছাড়িবলৈ মন যায়। বিহুতলীত ঢোলৰ মাত শুনি বুঢ়া-বুঢ়ী সকলেও বঢ়া ভাত কাঁহীতে থৈ তাপালি মেলে।

ঢোলৰ চাপৰ মাৰি   ঢুলীয়া ওলালে
কাৰ ঘৰৰ নাচনী নাচে;
সেও চাপি চাপি   মাৰিবি নাচনী
হাতত ঢোলৰ মাৰি আছে।

বিহুনাম অসমীয়া লোক-সাহিত্যৰ এটি অমূল্য সম্পদ। ইয়াৰ বুকুত আছে জাতিৰ প্ৰাণৰ স্পন্দন, জীৱনৰ বুৰঞ্জী আৰু সমাজৰ প্ৰতিচ্ছবি। ইয়াৰ ভাষা সৰল, ছন্দ সাৱলীল, সুৰ মনোমোহা।

* বিয়ানাম :- বিয়া মানুহৰ জীৱনৰ এটি স্মৰণীয় ঘটনা। অকলশৰীয়া জীৱনলৈ নতুন আলহী আহে। সৃষ্টিৰ পাতনি মেল খায়, সুখীয়া জীৱনৰ আৰম্ভণি হয়। বিয়ানাম লোকসাহিত্যৰ এপাদ আপুৰুগীয়া সম্পত্তি। বিয়ানামবোৰ অসমীয়া বিবাহ উৎসৱৰ বিভিন্ন উপলক্ষত গোৱা হয়। বিয়া খুলিলেই সকলোৰে মন বাই

ভাই কৰে । বিহু বুলিলে সাধাৰণতে মানুহৰ বিহুৰ কথাই মনলৈ আহে । কিন্তু আমাৰ সমাজে কেতিয়াবা কেতিয়াবা আৰু কোনো কোনো ঠাইত অনাবৃষ্টি বা খৰাং বতৰত পানীৰ অভাৱ বেং বা ভেকুলীৰ বিয়াও পাতে । এহাল ভুক-ভেকুলী ধৰি এজনীক কইনা আৰু এটাক দৰা পাতি হুঘৰ মানুহত হয় । তাৰ পিছত যথানিয়মে পানী তুলি, নোৱাই-ধোৱাই, নাম-গুণ গাই বিয়া পাতে । ভেকুলীৰ বিয়াৰ লগত আহোমৰ থাই আছে ইন্দ্ৰ দেৱতা । ইন্দ্ৰ দেৱতাই বৰষুণ দিয়ে ।

ভেকুলীৰ বিয়ালৈ
আহে ইন্দ্ৰদেৱ
বতাহ বৰষুণত ভিতি;
স্বৰ্গৰ অপেচৰী
নাচি আহিছে
ভেকুলীৰ বিয়া শুনি ।

বিয়াত পানী তোলাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি গোঁসাই পূজা কৰা, পানী-তোলা, দৰা-কইনাক গা-ধুওৱা, সুৱাগ তোলা, দৰা-আদৰা আদি নীতিবোৰ গহীন আৰু অৰ্থপূৰ্ণ ।

এখন বিয়াত নাম আৰু ঢুলি অবিচ্ছেদ্য অংশ আৰু হয়োটাই মাংগলিক কার্য। নাম আৰু ঢুলিয়ে বিয়াখন উৎসৱ মুখৰ আৰু সংগীত মুখৰ কৰি ৰাখে।

জোৰণেৰে বিবাহ কার্যৰ আৰম্ভণি হয়। জোৰণ আদৰা কইনা ঘৰৰ প্ৰথম কৰ্তব্য। জোৰণ আদৰিবলৈ যাওঁতে আয়তী সকলে ঢুলি দি বিয়া নাম গায় —

"ধূপ-ধূনা জ্বলোৱা শৰাইখনি সজোৱা
জোৰণ আহি ৰৈ আছে
কইনা মাকক ঢুলিওৱা।"

জোৰোণ আদৰা কইনা ঘৰৰ শৰাই এখনত আগডুৰি কণী তামোল-পাণ, মচলা সৰাই শৰাই এখন, কাঁহৰ কাঁহি এখনত চাকি-ধূপ, ফুলাম গামোচা আৰু এখন চিৰনি লৈ কইনাৰ মাকে দৰাৰ মাকক আদৰি আনি সন্মানত পৰয়াম। কইনা ধৰিবলৈ দলিচা পাৰি দি কইনা ধাৰিবলৈ ঢুলিয়াই আনিবলৈ বিয়া নামেৰে অনুৰোধ জনায়। কইনাৰ শিৰত আঙুঠি এটাৰে সেন্দুৰ দি তাৰ পিছত অনামিকা আঙুলিৰে সেন্দুৰৰ ফোঁট দি আ-অলংকাৰ,

আজ-পাৰ কৰিবলৈ বিশ্ৰাম দিয়া হয় । তেতিয়া আয়তী সকলে গান গায় —

"আমাৰ অলংকাৰ মোৰ কাটি কৰি
ঐ ৰাম দেউতাৰে অলংকাৰ মোৰ হে
ৰামে যি পঠাইছে সুবৰ্ণৰ অলংকাৰ
ঐ ৰাম হাতে জোৰে কৰি লোৱা হে ।"

তাৰ পিছত আস্তে আস্তে উৰুলি দি জোৰোণৰ কাৰ্য সম্পাদন কৰা হয় ।—

"আজি বাইদেউৰ সৌভাগ্যৰ দিন,
শিৰত সেন্দুৰ ল'লা তুমি সৌন্দৰ্যৰ চিন ।
আজি বাইদেউৰ জোৰণখনি
কাইলৈ বাইদেউৰ বিয়া,
শিৰত সেন্দুৰ লোৱা দেখি
দেউতাৰ ফাটে হিয়া ।
আজি বাইদেউৰ জোৰোণখনি
কাইলৈ বাইদেউৰ বিয়া,
পাহৰিলি উলাই যাব
এইখন ঘৰৰ পদা ।"

দৰাই কইনালৈ জোৰোণত দি পঠোৱা সামগ্ৰী সমূহক লৈ আকৌ কিছুমান খেলাধেমালি কৰা হয় ।

" কল খাই পেলালে কলৰে ধুটি
কাপোৰমোৰ আনিছে পাইদেউলৈ চুটি ।
সেইমোৰ কাপোৰ পাক কেনেকৈ পিন্ধা
ছিনেদেউ আহিলে ওলোতাই দিবা ।
আপোন চাকি মলা, সোণৰ গাছা
চেঙেলমোৰ আনিছে বৰিতে নদী ।
ইখ দে ইম দে দুৱাৰৰ চুকত
শুদা বহিছে মাবাইপে ছিনদেউৰ লগত ।"

সেইমতে কইনাছোৱালীয়া আমতী অকলে দৰাৰ আকৰ কইনাৰ বিষয়ে জনাই বিয়ানাম গায়—

আকাশত ধমালে আকাশীলতা,
শুনাচোন শাহু আই কেইটিমান কথা ।
অতি আলসুৱা আমাৰ জীয়াৰী,
দুখ কই নিদিবা তোমাৰ বোৱাৰী ।
আহিব নাজানে চোতালৰ জাবৰ,
পেলাব নোৱাৰে পোখালিৰ পোবৰ ।
শুনিব নোৱাৰে কেতবা মাত,
শুনাব লাগিব শুৱলা মাত ।
অকলো কামকে শিকাইছে ল'বা,
নিজৰ জী নিচিনা মৰম কৰিবা ।"

তাৰাপিছত ৰীতিমতে কইনাই দৰাঘৰৰ

সকলোকে মান ধৰি সেৱা কৰি খোৱোপীয়া বাইজক বিদায় দিয়ে।

বিয়াৰ দিনা সমাজত আন এক উল্লেখযোগ্য নিয়ম হ'ল পানী তোলা প্ৰথা। পানী তুলিবলৈ যোৱাৰ আগতে স্থাপিত চাকি জ্বলায়। দৰা ঘৰৰ পৰা অনা চাউল স্থাপিত ~~চাকি ছ~~ ভৰোৱা হয়। এই প্ৰথা দুয়ো ঘৰতে সমাধা কৰা হয়। দৰা আৰু কইনাৰ মাকে তামোল-পান, খুচুৰা পইচা আৰু এখন কাপোৰ লগত বান্ধে। মহলৰ ওচৰত মাকে সেৱা লওঁতে আয়তীসকলে উৰুলি দিব লাগে। পানী তুলিবলৈ যোৱা দেৱকী আৰু আয়তীসকলৰ আগে আগে ঢুলীয়া যায়। পানী তুলি লগত নিয়া কাপোৰীৰে তিনিবাৰ পানী কাটি ঘটটো পানীত তিনিবাৰ ডুবাই পানী তোলে। পানী কাটি আহোঁতে আয়তীয়ে সুধিব লাগে কাৰ পানী কাটিছা বুলি। তাৰ পিছত পানী ভৰায়। পাৰলৈ চাকি আহি প্ৰণাম জনায়। ঘৰলৈ আহি স্থানমুখত চাকত পানী ঢালি পিছত মহলৰ কামত ঢেঁকেলি যোগৰ হয়। পানী তুলিবলৈ যোৱাৰ নাম —

(বেৰলি) ৰাম কৃষ্ণ উলাল আকি আছি
ৰাম কৃষ্ণ আকাশৰ চন্দ্ৰমা
হৰি মোৰ ঐ উলাল আকি আছি অ',
ৰাম কৃষ্ণ উলাল আকি আছি
ৰাম কৃষ্ণ আমাৰে দেৱকী
হৰি মোৰ ঐ দেৱতাৰ চ'ৰাৰে পৰা ।
ৰামকৃষ্ণ পানী ভৰালিদলে
ৰাম কৃষ্ণ উলাইছে দেৱকী
হৰি মোৰ ঐ কাঁইছে কলাটি লৈ,
ৰাম কৃষ্ণ আগে পাছে হৰি
ৰাম কৃষ্ণ গায়ন-বায়ন কৰি
হৰি মোৰ ঐ তুলীয়াই ঢাক-ঢোল বজায় ।
ৰাম কৃষ্ণ বাটেৰে দেৱকীয়া
ৰাম কৃষ্ণ আমাক বাট দিয়া
হৰি মোৰ ঐ আমি পানী তোলোগৈ ।
ৰাম কৃষ্ণ দুৰ্বৈকে পুখুৰী
ৰাম কৃষ্ণ ধনমালা আইদেউ
হৰি মোৰ ঐ বনমালা সেন্দুৰী আলি ।
ৰাম কৃষ্ণ আলিৰ দোপাশে
ৰাম কৃষ্ণ কদম ৰুই গলে
হৰি মোৰ ঐ আছে বকুলৰে শাৰী ।
ৰাম কৃষ্ণ আলনি দলনি
ৰাম কৃষ্ণ পকা চপৰি

হৰি মোৰ ঐ আমাৰ হাত ধৰি আছে ।
ৰাম কৃষ্ণ গাঁৱৰ মাজে মাজে
ৰাম কৃষ্ণ কলৰ পাৰী পাৰী
হৰি মোৰ ঐ বাহুলী পৰীয়া ধাম ।
ৰাম কৃষ্ণ ঝিলিকি ঝিলিকি
ৰাম কৃষ্ণ দেখিছোঁ যমুনা
হৰি মোৰ ঐ ৰৈ আছে কদম্বৰ তলে ।(উৰুলি)

*　　*　　*　　*　　*

(উৰুলি) আটি চাকি জ্বলোৱা
চুনবাটি আজোৱা
পানী তুলিবলৈ দৈৱকীক ঢলিওৱা ।
গংগাৰ জল আনোঁতে – আটি চাকি জ্বলোৱা,
যমুনাৰ জল আনোঁতে – আটি চাকি জ্বলোৱা,
আৰু জল আনোঁতে কাশীৰ হে,
আটি চাকি জ্বলোৱা
চুনবাটি আজোৱা
পানী তুলিবলৈ দৈৱকীক ঢলিওৱা ।

*　　*　　*　　*　　*

আজোৱা চুনবাটি ঘট মংগল কৰিয়া,
জ্বলোৱা সহস্ৰ চাকি গন্ধ তেল দিয়া ।
কান্ধে ঘট লোৱা বাঁধা আমাই লোৱাখালা,
যমুনালৈ যাব লাগে নকৰিবা হেলা ।

সেয়া কৰি তুলি লোৱা বৈশাখৰ টেকেলি,
অন্মাতে তুলিব লাগে কিয় ওভতেলি।

*   *   *   *   *

বাৰী চাপৰ কৰবে
খোজ দিয়া ধৰবে
পাইছেটে আহে লখোনে
হাত খাপ চুৰবে।
অসম চাৰিসীমা - বাৰী চাপৰ কৰবে
আকোৱা পাকোৱা - বাৰী চাপৰ কৰবে
ভাৰত চাৰিসীমা মোপে ঐ
বাৰী চাপৰ কৰবে
খোজ দিয়া ধৰবে
পাইছেটে আহে লখোনে
হাত খাপ চুৰবে।

এনেদৰে বিয়ানাম গাই আয়তীসকল আহি ৰভাতল পোৱাৰ আগে আগে কইনা আৰু দুলীয়াসকলক উদ্দেশ্যিও বিয়ানাম গোৱা হয়। তাৰে দুটামান কলি —

" পাইছেটে ওলাই চোৱাহি
সংগসকল আনিছোঁ মাম চোৱাই লোৱাহি।
খমিদা আমাকে — পাইছেটে ওলাই চোৱাহি
জলাৰ দেৱতা - পাইছেটে ওলাই চোৱাহি

আমি জলপমতি নাৰী হে
বাৰিষৈ ওলাই গৈছোঁই
সংসাৰত আনিছোঁ মাথোঁ দোৱাই লোৱাই।"

এনেদৰে পানীখিনি নাম গাই আমটী সকলে আনন্দেৰে কইনা বা দৰাক নোৱাবলৈ। আমটীসকলে খিনি আনা পানীৰে দৰা কইনাক গা-ধুৱাব লাগে। গা-ধুৱাওতে দৰা বা কইনাক বৰপীৰাত বহুৱাই হাতৰ তামোল দৰা বা কইনাৰ মূৰত থৈ তাৰ ওপৰত সোণৰ আঙুঠি দি তেল দিয়ে। তাৰ ফণিৰে মূৰ আঁচুৰি মাহ-হালধি সানি খিনি আনা পানী দৰা বা কইনাৰ গাত ঢালে। গা ধুই হোৱাৰ পিছত দৰা বা কইনাৰ মাক আৰু দুনৰিত মকা ঢাকিব পাৰা সৰ দিব আৰু আমপাত লৈ নিজৰ কালে একাৰ তোলাই আছে এবাৰ দৰা বা কইনাৰ কালে তোলাই। কইনা নোওৱাৰ সময়ত গোৱা গান —

(উৰুলি দিব)

ওলাই আহা আইদেৱে ঐ আমী হৰাৰদলীৰবাজে
ঘৰতে নোৱাব মাগে ঐ আমী নকাৰিক লাজে।

ওলাই আহা আইদেৱ ঐ সখী আধুলিক লৈধি
আত প্ৰজা হৈব আছে ঐ সখী তোমাক দেখেধি ।
ওলাই আহা আইদেৱ ঐ সখী সাটিত মঙ্গল চাই
গণকে গণিতা কৰে ঐ সখী সণ চাৰি যায় ।
ওলাই আহা আইদেৱ ঐ সখী কদমতে ধৰি
লোৱাব তোমাৰ মাৰে ঐ সখী অতি যতন কৰি ।

* * * * *

" কান্দা পাইছেটে কান্দাছোন
চকুৰ পানী মোকাছোন
চকুৰ পানী মোলাম যদি
লোটাৰ পানী ঢালাছোন ।"

দলাৰ নোওয়াৰৰ অসমত পোৱা

বিয়ানাম —

" মাহ ফেলে ঘাঁহিচা
পানী ফেলে ঢালিচা
ঈমান কষ্ট কৰিছা ।
এতো কষ্ট খোৱা নাই ।
পৰি পৰ্ষ পোৱা নাই
এইকন কষ্ট নকৰিলে
হাৰ্থ্যা পোৱাৰ আশা নাই ।"

দলা - কইনা উৰ্দ্ধমৰে সুৰত চাউল দিয়া

নাম —

" আগে দিয়া পাছে দিয়া
আগে দিয়া পাছে দিয়া
পাছো আয়তীয়ে কি ৰাম ৰাম
পাছো আয়তীয়ে,
দুবাঘাটৰ পানী আনি
দুবাঘাটৰ পানী আনি
ৰামৰ মূৰত দিয়ে কি ৰাম ৰাম
ৰামৰ মূৰত দিয়ে। "

এনেদৰে গা ধুৱাই নাম গাই আয়তী সকল আগবাঢ়ে কইনা বা দৰাক সজাবলৈ।

সেইদৰে, ভক্তিমূলক গীতবোৰো বিভিন্ন কাল্পনিক আৰু উপাস্য দেৱ-দেৱীৰ সন্তুষ্টিৰ অৰ্থে সৃষ্টি হৈছে। এই গীতবোৰ হ'ল — আইনাম, সুবচনীৰ নাম, বগন্মাথাৰ নাম, দেৱীৰ নাম, গোঁসানীৰ নাম, লখিমী সবাহৰ গীত, অপেচৰী সবাহৰ গীত, মনসা পূজাৰ গীত আদি। এইবোৰ গীত নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰবোৰ উপলক্ষ্যতহে গোৱা হয়।

* আইনাম :- আইনাম, ধৰ্ম-বিশ্বাস আৰু লোক-বিশ্বাসৰ সন্মিলনৰ সংযোগত সৃষ্টি হৈছে। তান্ত্ৰিক শক্তি ধৰ্মই সৃষ্টি কৰা মহামায়াৰ সাত-ভনী, ন-ভনী, বাৰ-ভনী আদি লোক-বিশ্বাস আৰু পৰম্পৰাৰ

সৃষ্টি । বসন্ত মহামাৰীৰ আকস্মিক ৰূপৰ অন্তৰালত কোনো উগ্ৰ দৈৱিক শক্তি নিহিত হৈ আছে বুলি সেই আদিম মানুহৰ ধাৰণা আছিল । সেই শক্তিৰ সন্তুষ্ট কৰা ৰীতিধৰ্মী প্ৰাৰ্থনাই হ'ল আইনাম । আই মহামায়া শক্তি বা দুৰ্গাৰ এক ৰূপ মাত্ৰ । গাঁওলীয়া লোকসকলে বসন্ত ৰোগৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱক লক্ষ্য বান্ধি এই ৰোগৰ অধিষ্ঠাত্ৰী দেৱী এগৰাকীৰ কল্পনা কৰি লৈছিল । সেই দেৱীগৰাকীয়েই হৈছে বসন্ত দেৱী । বসন্ত দেৱীৰ আন এটা নাম শীতলা । আইনামত শীতলাৰ ভিন ভিন অভিব্যক্তি প্ৰকাশ পায় । আইনামত আছে —

আই দেৱী ভগৱতী সিংহবাহিনী ।
তুমি দেৱী নাৰায়ণী চণ্ডিকা গোঁসানী ।

আইনাম সম্পূৰ্ণৰূপে নাৰীসমাজৰ একচেটীয়া সম্পত্তি । "আইনামত পুৰুষৰ ভূমিকা মুঠেই নাই, স্ত্ৰীৰ ভূমিকাহে সৰ্বাধিক ।

"আইসকলে গোৱা গীতবোৰত নাৰী-সুলভ কমনীয়তা, সৰল বিশ্বাস, প্ৰগাঢ় ভক্তিৰ পৰিচয় পোৱা যায় । দেৱীক মাতৃজ্ঞানেৰে অতি আপোনজনৰ দৰে আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু ভক্তিৰে গীতবোৰৰ যোগেদি আহ্বান কৰা হয় ।"

অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত লোকবিশ্বাস অনুসৰি শীতলা আইৰ দেৱী সাতগৰাকী। এই আই- দেৱীসকলৰ সৈতে আই পৃথিৱীলৈ নামি আহে অভাগিনী মানুহৰ হৃদয় শীতল কৰিবলৈ। আৰু এই সাত আই- দেৱীক সন্তুষ্ট কৰাৰ উদ্দেশ্যে আইনাম গোৱা হয়। যেনে —

"এ মোজা কাচা চাৰিখিনি ফুল সহ্‌মহ্‌ কৰে।
তাতে পৰি শীতলা আই তিলেনী আই প্ৰথম
কীৰ্তন কৰে।"

আই বা বসন্ত ৰোগ হ'লে শীতলা আইক স্তুতি কৰি আইনাম গালে ৰোগ আৰোগ্য হয় বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। যথা—

"গধূলিতে আই আহে পুৱালৈলে যাই
মহামায়া আই আহে সোণৰ বংশী বাই।"

এইবোৰৰ উপৰি দেহবিচাৰৰ গীত, টোকাৰি গীত, জিকিৰ আৰু জাৰী আদি মানুহৰ আৰু সংসাৰতত্ত্ব সম্পৰ্কীয় ভক্তিমূলক গীত। এনে গীতত সংসাৰক গহন বন বা সাগৰৰ লগত আৰু মানুহক কেতিয়াবা নাও, কেতিয়াবা ঘৰৰ লগত তুলনা কৰা হৈছে। জীৱনটো যে অনিত্য, দেহৰ ভিতৰত চৈতন্য ব্ৰহ্মাণ্ড আছে আৰু হৰি নামেই যে জীৱৰ মূলধন, এনেবোৰ তত্ত্ব এই শ্ৰেণীৰ গীতত পোৱা যায়।

* মহোহো গীত :- মহো-হো গীত বা মহখেদা গীত হ'ল প্ৰাচীন অসমীয়া লোকগীত। লোক-বিশ্বাসৰ ভেটিতে লোক-সাহিত্য ৰচিত হৈছিল। বাঘ-সিংহ, সাপ, মহ আদি হিংস্ৰ জন্তুৰ লগতে আধিভৌতিক শক্তিবোৰ মন্ত্ৰ-তন্ত্ৰৰ জৰিয়তে মানুহৰ বশলৈ আনিব পাৰি বুলি পুৰণি অসমীয়া সমাজখনত এক লোক-বিশ্বাস আছিল। এনেবোৰ বিশ্বাসৰ আলমতে মহো-হো গীতবোৰ ৰচিত হৈছে। এই গীতবোৰে মহ খেদিবলৈ মোৰাগৈ এক অদ্ভুত কল্পনা যেন লাগিলেও ৰাইজে আঘোণ মাহৰ পূৰ্ণিমা তিথিত মহখেদা গীত গাই ৰাইজৰ চোতালে চোতালে আশীৰ্বাদ দি ফুৰে। এইদৰে কৰিলে মহ আঁতৰি যায় বুলি বিশ্বাস আছে। এই উৎসৱ পুৰুষ প্ৰধান। উৎসৱত নাৰীৰ কোনো স্থান নাই। মহহো গীত গোৱা দলটিত একোজনকৈ দলপতি থাকে। তেওঁ মহো-হো গীতৰ প্ৰথম শাৰীটো গাই দিয়ে আৰু তেওঁক অনুসৰণ কৰি বাকী সদস্য কেইজনে তাৰ পিছৰ শাৰীবোৰ সমস্বৰে কৰ্ছৰে গাই যায়। শেষত গৃহস্থক আশীৰ্বাদ দি তেওঁলোকৰ পৰা টকা গ্ৰহণ কৰে। তাৰ পিছত দ্বিতীয়জন গৃহস্থৰ ঘৰলৈ যায়। গীত গাই সংগ্ৰহ কৰা ধনেৰে তেওঁলোকে ভোজ ভাত খায়। আধাৰপাতে মহোহো গীত

পৰিৱেশনত বিশেষ সাজ-পাৰৰ একো ভূমিকা নাই। ল'ৰাহঁতে ঘৰত পিন্ধা সাজপাৰেৰে এই গীত পৰিৱেশন কৰে। মহোহো গীতত নৃত্যৰ প্ৰাধান্য কম। এই উৎসৱৰ সময়ত গোৱা গীতবোৰ সাধাৰণতে মানুহৰ মুখে মুখে চলি অহা গীত।

মহ খেদা উৎসৱৰ গীতবোৰ সাধাৰণতে এজনে লগাই দিয়ে। আনে বাকীবোৰে ধৰে, একে সময়তে বাঁহৰ অৰু অৰু ডাঙৰেৰে মাটিত পাক কৰি মানুহৰ ঘৰে ঘৰে গায় এনেদৰে—

অ' হৰি মহো-মো
মহ খেইদলা টোকোন লো।
মহে খালে মইছু দে,
টেপাল পুৰা খালু দে।
টেপালত নহ'ল নুন
চাউল লাগে দোণ দোণ।
চাউল নেদি দিলাক কাড়ি
এনেমোৰ ঘৰ লৰি-চৰি
লৰি-চৰি মাউতে
সোপৰ নাডাল পাউতে
সোপৰ নাঙ্গল কপাৰহাল
ঘৰজীয়া বেদাই পাচে হাল
হাল দিলো সীৰালে
মৈ দিলোঁ পাটে

মহোহো গীতৰ সাহিত্যিক মূল্য প্ৰচুৰ পৰিমাণে নথাকিলেও লোকবিশ্বাসৰ সাক্ষী হিচাপে লোক সাহিত্যত ইয়াৰ মূল্য চিৰস্থায়ী।

ঘ) <u>আখ্যানমূলক গীত</u> :- অসমীয়া লোকসাহিত্যত আখ্যানমূলক গীত অনেক পোৱা যায়। যিবোৰ গীতৰ মাজেদি একো একোটা আখ্যান- বা কাহিনী বৰ্ণনা কৰা হয়, সেইবোৰকে আখ্যানমূলক লোকগীত বোলা হয়। এই শ্ৰেণী গীতক মালিতা (বেলাড) বা কাহিনী গীতো বোলা হয়। এনে গীতত বীৰত্বব্যঞ্জক বা আদি ৰসাত্মক, দুঃসাহসিক বা অতি প্ৰাকৃত কাহিনী আদি বৰ্ণিত হয় যদিও করুণ ৰসেই এনে গীতৰ প্ৰধান সুৰ। বিষয়বস্তুৰ ফালৰ পৰা আখ্যানমূলক গীতক তিনি শ্ৰেণীত ভগাব পাৰি— বুৰঞ্জীমূলক, কিংবদন্তি বা জনশ্ৰুতিমূলক আৰু কাল্পনিক। বুৰঞ্জীমূলক মালিতাবোৰৰ ভিতৰত নাহৰৰ গীত, চিকণ সৰিয়হৰ গীত, জয়মতী কুঁৱৰীৰ গীত, বৰফুকনৰ গীত, হৰদত্ত বীৰদত্তৰ গীত, মণিৰাম দেৱানৰ গীত আদিয়েই প্ৰধান। ইয়াৰ ভিতৰত 'নাহৰৰ গীত' প্ৰাচীনতম আৰু 'মণিৰাম দেৱানৰ গীত' কেবাৰে অৰ্বাচীন। কৰুণ ৰসেৰে সিক্ত 'মণিৰাম দেৱানৰ গীত'ত ঐতিহাসিক ব্যক্তি জনাৰ প্ৰতি সহানুভূতি প্ৰকাশ পাইছে। যথা—

চালত মলডিলে   চালদে কোমোৰা
টোকোলিত মলডিলে লোপ

আহিত অলাউলে   অভিৰাম দেৱান ঐ
লেকামি আহিব কোন ?
(অভিৰাম দেৱানৰ গীত)

সেইদৰে ; কিংবদন্তি বা জনশ্ৰুতিৰ আলমত গঢ় লোৱা মালিতাবোৰ হ'ল অভিকোঁৱৰৰ গীত, ফুলকোঁৱৰৰ গীত, জনাগাভৰুৰ গীত, মনাইমতীৰ গীত, কমলা কুঁৱৰীৰ গীত আদি। এই গীতবোৰৰ মাজেদি মনোৰম কাহিনী একোটি বৰ্ণিত হোৱাৰ লগতে আমোদ বাজতৰ আবেগো স্পষ্ট ৰূপে দেখা যায়।

আকৌ, প্ৰেমবিহ্বলা নায়িকাৰ বিৰহ বেদনাৰ সিক্ত কৰুণ ৰসাত্মক গীত শ্ৰেণীকেই বাৰমাহী গীত বোলে। অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত বাৰমাহী গীতসমূহৰ ভিতৰত কন্যা বাৰমাহী, ৰাধা বাৰমাহী, সীতা বাৰমাহী, ফুলা মালিৰ গীত, মধুমতীৰ গীত; অৰ্জুন বণিয়াৰ গীত আদি উল্লেখযোগ্য। এই গীতবোৰত প্ৰাকৃতিক উপাদানৰ সমাৱেশ অধিক; যেনে —

বহাগৰ মাহতে ফুলিলে কৰে নাগ।
ফুলিৰ কান্দন শুনি কুৰুবায়ু গায়॥
(মধুমতীৰ গীত)

গ) বিবিধ বিষয়ক গীত :- বিবিধ বিষয়ক গীতবোৰৰ ভিতৰত ধাইনাম বা নিচুকনি গীত, নাওখেলৰ গীত, গৰখীয়া গীত, কুঁহিয়াৰ পেৰা গীত, ধান দবা গীত, মহকেটা গীত আদিয়েই প্ৰধান। ইয়াৰ কিছুমান গীত বিভিন্ন কৰ্মক কেন্দ্ৰ কৰি সৃষ্টি হৈছে বাবে সেইবোৰক কৰ্মবিষয়ক গীত বুলি কোৱা হয়।

* নিচুকনি গীত :- আবহমান কালৰে পৰা পৃথিৱীৰ সকলো সমাজতে গীত-মাত, সাঁথৰ-সাধুকথা-প্ৰবাদ-প্ৰবচন, ফকৰা-যোজনা, জনশ্ৰুতি আদিৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। মৌখিক সাহিত্য বা লোক-সাহিত্যত এক বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আছে ধাইনাম বা নিচুকনি গীতে। শিশুৰ হাঁহি, কান্দোন, দুধ খোৱাৰ, ৰং-ধেমালি, খেহ-পোচ আদি বিভিন্ন অভিব্যক্তিৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি, শিশুৰ অনুভূতি প্ৰৱণ হৃদয় মনত ৰং বোলাবৰ বাবেই যেন কোনো অখ্যাত লোক কবিয়ে এই গীতসমূহ সুদূৰ অতীতত ৰচনা কৰিছিল। শিশুক বিমল আনন্দ দিয়া গীতসমূহৰ উদ্দেশ্য।

পৃথিৱীৰ সকলো মানৱ শিশুৰ স্বভাৱধৰ্ম একেই। শিশুমনৰ ভয়, বিস্ময়, অনুসন্ধিৎসা, কৌতুহল, ৰং-ৰেকাৰ সাওকতে

অনুধাৱন কৰিব পাৰি নাৰী গায়কীসকল হৈছে শিশুৰ মাতৃ, ধাই মাক আৰু আইতাক। তেওঁলোকে কোমল মৌ মিঠা মাত কথা আৰু সুৰেৰে শিশুক নিচুকায়। শিশুৰ আমনিৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ ধাই মাক বা আইতাকে সততে এনে নিচুকনি গীত বা ধাইনামসমূহ সুৰ লগাই গাই শিশুক সন্তুষ্ট কৰিছিল। গীতবোৰ শিশুমনৰ অসংলগ্ন ভাব-কল্পনা, অপৰিপক্ক বিচিত্ৰ অনুভূতিৰ লগত খাপখোৱাকৈ মুখে মুখে সৃষ্টি কৰা হৈছিল। গীতবোৰত শিশুৰ পৰিচিত জোন, বেলি, তৰা, ফুল, চৰাই, শিয়াল, ধপিয়াল, বান্দৰ, মেকুৰী আদি অনেক কথা মনোৰমভাৱে বৰ্ণিত হৈছে। গীতবোৰত সৰুৰ সৰল কল্পনা আৰু অলৌকিকতা বিদ্যমান।

শিশুক আনন্দত ৰাখিবৰ বাবে অথবা আমনিৰ পৰা হাত সাৰিবৰ বাবে মাক বা ধাত্ৰীসকলে আকাশৰ জোনকাইলৈ, তৰাটিলৈ আঙুলিয়াই, কেতিয়াবা বাহনিৰ আগত দুলি থকা বগলী বা চোতালত পৰি ধান চাউল খোৱা শালিকাজনীক দেখুৱাই এই লোক কবিতাবোৰ অনায়াসে সৃষ্টি কৰিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে —

ক) অকণধৰৰ মেকুৰী
বৰ ধৰলৈ যায়,

কলীয়া মেকুৰী
লোণে ভাতে খায় ।

খ) আইটি শুবলৈ পাটি পাৰি দিয়া এ
শিমলু তুলাৰে তুলি
চকু তিৰেবিৰে কৰিছে আইদেউৰ
হ'ল শয়নৰে বেলি ।

গ) শিয়ালীয়ে নাহিবি ৰাতি,
তোৰে কাণ কাটি লগামে পাতি ।

ঘ) আমাৰে আইটি শুৱলে
বাৰীতে বগৰী ৰুৱলে
বাৰীৰে বগৰী পাকি সৰি যাব
আমাৰে আইটি বুটলি খাব ।

ঙ) একতালা, দুই তালা
সৰগত বহি কি কৰা
আম-জাম লেটুকটুক
বহি আছে টুকটুক ।

বিবিধ বিষয়ক গীতসমূহৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য আন এক শ্ৰেণীৰ গীত হ'ল জুনাগীত। এই শ্ৰেণীৰ গীতসমূহ লঘু আৰু পাতল হাস্যৰসেৰে সমৃদ্ধ হোৱা বাবে এই সহজতে চহা প্ৰাণক আকৰ্ষিত কৰে। এই গীতবোৰক কৰ্মবিষয়ক গীতৰ শ্ৰেণীতো থ'ব পাৰি। এই গীতবোৰ হ'ল— পাচতাৰ জুনা, তাঁতীৰ জুনা, কপাহৰ জুনা, নাঙলৰ জুনা, চাহ গুৰাৰ গীত, ধানখনীৰ গীত, পাচলাৰ গীত

আদি । এই শ্ৰেণীৰ গীতবোৰত কোনো এটা বিষয়ৰ বিৱৰণ দাঙি ধৰা হয় । গীতবোৰৰ প্ৰকাশ-ভংগী কৌতুকপূৰ্ণ । মনৰ উপস্থিত বুদ্ধি আৰু বৰ্ণনা নৈপুন্যৰ পৰিচয় এই গীতবোৰে সুন্দৰভাৱে বহন কৰে ।

১.১.২) ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, সাঁথৰ :-

লোকগীতৰ দৰে ফকৰা-যোজনা, প্ৰবাদ, সাঁথৰ আদিও অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ বহুমূলীয়া সম্পদ । এইবোৰ বিভিন্ন কালৰ, বিভিন্ন ৰুচি, আৰু অভিজ্ঞতাসম্পন্ন লোকৰ সূক্ষ্মতম অভিব্যক্তি । এইবোৰৰ লগত অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ নিবিড় সম্বন্ধ আছে । ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, সমাজনীতি, কৃষি, শিল্প, ঘৰস্থালি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ আদিৰ বিষয়ে সাৰুৱা উপদেশ এইবোৰত সন্নিবিষ্ট হৈছে ।

ফকৰা মানে এনেকি কথা; কিন্তু সাধাৰণ কথা নহয়, পাৰমাৰ্থিক অৰ্থবোধক কথাহে । আজি কালি ফকৰা মানে প্ৰবচনজাতীয় যোজনা-পটন্তৰ আটাইবোৰকে সামৰি লোৱা দেখা যায় । সেইটো সময়ৰ সোঁতত পৰি সৃষ্টি হোৱা

অৰ্থতহে । অতীতত ফকৰা-যোজনাৰে গোপন আৰু গভীৰ অৰ্থবোধক নিৰ্দিষ্ট সংখ্যক কথাকহে বুজাইছিল । 'বাৰকুৰি বছৰীত; তেৰকুৰি ফকৰা ।' আন এফাকি কথামতে — 'কথা নহয় ফকৰা ; এটা মুখাৰ তিনিশ, তিনিকুৰি, তেৰটা ফকৰা' ।' ওপৰৰ হিচাপটোত তেৰকুৰি আৰু তলৰ হিচাপটোত তিনিশ তিনিকুৰি তেৰ; কিন্তু প্ৰচলিত ফকৰাৰ সংখ্যাৰ পৰা দেখা যায় চাৰিশতকৈ অধিক ফকৰা আছে ।

ফকৰা-যোজনা হৈছে অসমীয়া ভাষাত প্ৰবাদৰূপে ব্যৱহৃত চিৰন্তন সাৰ্বজনীন জ্ঞানৰ শিক্ষা; যাক সাধাৰণতে সাধাৰণ অসমীয়া মানুহে সহজে বুজি পাবৰ কাৰণে সৰল ভাষা, প্ৰতীক আৰু ছন্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয় । ইয়াক ইংৰাজী ভাষাৰ Preoverb-অৰ লগত তুলনা কৰিব পাৰি । পুৰণি হ'লেও যথেষ্টসংখ্যক ফকৰা-যোজনাৰ প্ৰাসংগিকতা আজিও অটুত আছে । কথা কওঁতে বা লিখাৰ মাজত উপযুক্ত ফকৰা-যোজনাৰ অলংকাৰ ব্যৱহাৰ কৰি লিখিব পাৰিলে বক্তাৰ ভাষাজ্ঞান উন্নত বুলি গণ্য কৰা হয় ।

ফকৰা- যোজনাত এটা কথা বুজাবৰ নিমিত্তে আন এটা কথাৰ লগত তুলনা বা বিজনি দিয়া হয়। ফকৰা- যোজনাক দৃষ্টান্তো বোলে। ই শাঁহিৰ খোৱাক যোগোৱাৰ লগতে বুদ্ধি আৰু প্ৰত্যুৎপন্নমতিত্বো পৰিচয় দিয়ে; যেনে —

ক) আটাইতকৈ তিতা নেমুটেঙাৰ পাত,
আটাইতকৈ তিতা মাহী আইৰ মাত।

খ) লগাওঁতে লগাওঁতে কেঁচা খাৰি লাগে।
বঢ়াওঁতে বঢ়াওঁতে মহামিঠাও বাগে॥
(ফকৰা – যোজনা)

আকৌ, যিবোৰ যোজনাই একোটা পাৰমাৰ্থিক অৰ্থ প্ৰকাশ কৰে সেইবোৰক কোৱা হয় 'বৈকুণ্ঠীয়া ফকৰা'। এইবোৰৰ বাহ্যিক অৰ্থ প্ৰধান নহয়, গূঢ়াৰ্থহে প্ৰধান কথা। যেনে —

কাপোৰত তুই বান্ধি ঘৰে লৈ যাই।
হাত মেলি চন্দ্ৰ ধৰে বাপৰ বেটা আই॥
(বৈকুণ্ঠীয়া ফকৰা)

(অৰ্থাৎ — যিজনে জ্ঞানেৰে চঞ্চল মনক দমন কৰি আনন্দ মনে থাকে, তেওঁ মৃত্যুৰ পিছত সেই

পুণ্যৰ ফলত মুক্তিলাভ কৰে ।)

ফকৰাবোৰ প্ৰকৃততে লোকৰ সম্পত্তি । সেইবাবে লোকৰ কৰ্তব্য, নিয়ম-কানুন, আদৰ্শ আদি নিৰ্ণয় কৰি ৰচনা কৰা চালমান ফকৰা আছে । বিশেষকৈ চৰিত পুথিত এনে ধৰণৰ অসংখ্য ফকৰা পোৱা যায় ।

সেইদৰে, প্ৰবাদ - প্ৰবচন বাক্যবোৰো 'দহৰ জ্ঞান একেৰ বাণী'। এইবোৰৰ ৰচনাকাল সম্পৰ্কে বিশেষ একো জনা নাযায় যদিও তলৰ প্ৰবচনটো আহোম যুগৰ সৃষ্টি বুলি ঠাৱৰ কৰিব পাৰি —

ঘৰৰ বৰ্হদে তিপামৰ ৰোদি
শৰত্তৰিৰ আধোপী বাই;
তিনিবো চিৰিত ৰঁধি তিনিও কান্দিলে
সমস্ত একোটি নাই । (প্ৰবচন)

প্ৰবাদ বা প্ৰবচনবিলাক কোনো এটা ঘটনাৰ পটভূমিত সৃষ্টি হয় । তাৰ পিছত সমসাময়িক ঘটনাৰ পৰিণতি বুজাবলৈ বা বিবৃতি দিবলৈ উক্ত প্ৰবচন ব্যৱহাৰ কৰা হয় । উপৰি

কিছুমানত ৰসিকতা আৰু উপদেশো থাকে। অসমীয়া ফকৰা-যোজনা-পটন্তৰৰ ভিতৰত বোধকৰো পটন্তৰৰ সংখ্যাই অধিক। অসমীয়া জীৱনৰ 'ভিতৰ'-বাত খুন্দা খোৱা জ্ঞান আৰু অভিজ্ঞতাৰ ভেটিত ৰচিত পটন্তৰবিলাকত অসমীয়া জীৱনৰ বহুতো কথা পোৱা যায়। লোকসাহিত্যৰ প্ৰসূতি হৈছে লোকপ্ৰজ্ঞা। লোকপ্ৰজ্ঞাৰ স্বতঃস্ফূৰ্ত অভিব্যক্তিয়েই হ'ল পটন্তৰ।

এইবোৰৰ উপৰিও সাঁথৰো অতি প্ৰাচীন কালৰে পৰা অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত হৈ আহিছে। ভাৰতবৰ্ষৰ বৈদিক সাহিত্যতেই সাঁথৰৰ আঁচ পোৱা যায়। গ্ৰীক সাহিত্যৰ গ্ৰন্থ আৰু ইডিপাছৰ উত্তৰ এটি অন্যতম প্ৰাচীন সাঁথৰ। সাঁথৰ লোক-সাহিত্যৰ অন্যান্য শাখাৰ দৰেই মুখে মুখে চলি আহিছিল আৰু সেইবাবেই যুগৰ বিৱৰ্তনত পৰি নতুন পাশ্চাত্যৰ পাকত অনেক সাঁথৰ চিৰদিনৰ বাবে লুপ্ত হ'বলগীয়া হ'ল।

সাঁথৰৰ প্ৰকৃতি আৰু বিষয়বস্তুলৈ লক্ষ্য কৰি গৱেষকসকলে এইবোৰক বিভিন্ন শ্ৰেণীত ভাগ

কৰিছে। যেনে- অংকৰ সাঁথৰ, আধৰুৱা সাঁথৰ, ঘৰুৱা কথোপকথনৰ সাঁথৰ, দেৱতীয়া সাঁথৰ, প্ৰকৃতি বিষয়ক সাঁথৰ ইত্যাদি। সাধাৰণতে দেখি শুনি অহা জীৱ-জন্তু বা পদাৰ্থক লৈয়ে সাঁথৰ ৰচনা কৰা হয়। সাধাৰণতে প্ৰতিটো সাঁথৰত দুশাৰী পদৰ শেষৰ আখৰৰ মিল দেখা যায়।

যেনে —

ক) কালিহঁতৰ লিহঁ কাটি পাতৰ কাটি পা
লৰহঁতৰ বহঁ কাটি সজা সাৰি খা।
(কঁঠাল)

খ) ক আইটি দেখাই,
কাটি দিলে বাঢ়ি যায়। (সূতা)

গ) আগা জিভা, গুৰি মৌ,
কি কৰিছা হেপেলী দৌ। (কুঁহিয়াৰ)

ঘ) চিৰি পাখিলা
তিনি মূৰ দহ ঠেং ক'ত দেখিলা (হালোৱা)

ঙ) তিনি তেৰ সতে চাৰ
নদি যোগ কৰ
তাৰ পাছত লগাই থাম
পাৰ কৰি দিয়া ঘৰলৈ যাম। — (সাচিৰাম)

চ) ই গছৰ ওপৰত গুটি
গুটিৰ ওপৰত গছ
ইয়ো কি সিলাজৰ সাঁচ । (আটি কঁঠাল)

ছ) অসমীয়া বগলী নিতৌ মাছে ধৰিলি । (ফিচনী)

জ) মুখ আছে জিভা নাই
পেট আছে পেটু নাই । (কলহ)

সাঁথৰবোৰৰ বিশেষত্ব এইখিনিতেই যে ইয়াৰ বিষয়বস্তুৰ পৰা জাতিটোৰ সামাজিক জীৱনৰ লগতে মানসিক জীৱনৰ বিষয়েও চা-চিনাকি হোৱাৰ সুযোগ ওলায় আৰু সেইকাৰণেই লোকসাহিত্যত সাঁথৰৰ স্থান অনন্য ।

২.২.৩) সাধুকথা :- সাধুকথা হ'ল ইংৰাজী 'Tale' অভিধাটোৰ অসমীয়া প্ৰতিশব্দ । চহা কৃষকৰ সমাজত সাধুকথা অতি জনপ্ৰিয় । বিশ্বৰ বিভিন্ন জাতি - জনগোষ্ঠীৰ মাজত যেনেদৰে অসমীয়া জনসমাজতো সাধুকথাৰ প্ৰচলন প্ৰাচীন কালৰে পৰা দেখা যায় । নৃতত্ত্ব আৰু সমাজতত্ত্বৰ অধ্যয়নৰ ফালৰ পৰা সাধুকথাৰ মূল্য হয়তো যথেষ্ট আছে । কিন্তু সাহিত্যৰ দৃষ্টিৰে সাধুকথাবোৰৰ স্থিৰ ৰূপ এটা নাই আৰু সাধুকথাবোৰৰ মূল্য

যৰ বেছি নাই । আধুনিকসময়োৰৰ স্থিৰ ৰূপ এটা নাই, আধু কওঁতাই নিজৰ অভিৰুচি আৰু সামৰ্থ অনুসাৰে তাক বৰ্ণাই যায় ।

অসমৰ আধুকথাৰ ভঁৰাল যথেষ্ট চহকী । এইবিলাকৰ কিছুমান অসমীয়াত আৰু বাকীবিলাক কছাৰী, বড়ো, মিকিৰ আদি জন-জাতীয় ভাষাত ৰচিত । কিছুমান লেখত লপলপীয়া আধু অসমৰ সকলো অধিবাসীৰ মাজতে সমানে প্ৰচলিত । সুদূৰ সীমা চেৰাই এই আধুবোৰ মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচাৰিত হৈ আহিছে । আধুকথাৰ এটা বিশিষ্ট লক্ষণ হ'ল — এইবোৰ পৰম্পৰাগত । এজনৰ পৰা আন এজনলৈ, এটা যুগৰ পৰা এটা যুগলৈ, এখন সমাজৰ পৰা আন এখন সমাজলৈ ই বাগৰি আহে । অসমীয়া সাহিত্যতো এই আধুকথাৰ ঐতিহ্য একেবাৰে প্ৰাচীন । কিন্তু সময়ৰ সোঁতত এনে কিমান আধু লোপ পালে, তাৰ সঠিক হিচাপ দিয়াটো টান ।

অসমীয়া আধুবোৰ মূলতঃ থলুৱা, সংস্কৃতৰ পৰা অহা আৰু বিদেশীমূলৰ ।

থলুৱা সাধুবোৰৰ চৰিত্ৰ, পৰিবেশ, সকলো অসমৰ। অতি পুৰণিকালৰে পৰা পঞ্চতন্ত্ৰ, হিতোপদেশ আদিৰ প্ৰচলন থকাত এই শ্ৰেণীৰ সাধুকথাবোৰো কাল ক্ৰমাৎ কেতিয়াবা নতুন ৰূপ লৈছে। ইয়াৰ উপৰি কিছুমান সাধুৰ মূল ধৰিলে মধ্য এছিয়া বা ইউৰোপ আদি বিদেশীমূলৰ সাধুৰ সৈতে একে। তদুপৰি, গ্ৰীচ দেশৰ "ঈছপৰ সাধু" অসমীয়া সাহিত্যত অতি জনপ্ৰিয়।

অসমীয়া থলুৱা সাধুবোৰৰ ভিতৰত 'বান্দৰ শিয়ালৰ সাধু', 'তেজীমলা', 'কুকুৰীকণা সোঁৱাই', 'টেটোন', 'বুঢ়া-বুঢ়ীৰ সাধু', 'তিলনী জীয়েকৰ সাধু' আদিৰ উপৰি আৰু যথেষ্ট সংখ্যক সাধু পোৱা যায়। কিছুমান সাধু আছে যিবোৰৰ জীৱ-জন্তুক লৈ ৰচনা কৰা হৈছে। কিছুমান সাধু আকৌ অলৌকিক। আন এবিধ সাধু আছে যাৰ কাহিনী সৰু অথচ ৰসাল আৰু খুহুতীয়া। এই বিসংগতিয়েই হাস্যৰসৰ মূল। 'সাধু চোৰ', 'বামুণৰ লিটিকাই' আদি এই শ্ৰেণীৰ সাধু। কিছুমান সাধুকথাত

প্ৰাকৃতিক নানা পৰিঘটনাৰ আদি কাৰণ দেখুৱাবৰ যত্ন কৰা হয়, যেনে- আকাশখন ওখ হ'ল কিয়, তিল মাছৰ মুখ চেপেটা হ'ল কিয়, কুকুৰৰ শিং নাই কিয়, লুইতে কেনায় কিয় ইত্যাদি। তদুপৰি আঁঠৰ-সাধু নামৰ একশ্ৰেণী সাধুও আছে, যিবোৰত একোটা আঁঠৰ অন্তৰালত একোটি কাহিনী থাকে, যেনে —

এক কঁলো লেখি
এক কঁলো দেখি
হা-দে বোলোঁতে ওলাল হাৰভাল;
এই বেলিহে পাইল
কৰিছৰ মৰণৰ পাল।

বিখ্যাত 'সৰপতান' সাধুটোৰ স্থিতি এই আঁঠৰটোৱেই। এনে হালেমান অসমীয়া আঁঠৰ-সাধুও আছে।

অসমীয়া সাধুকথাবিলাকত প্ৰকৃত জগতৰ উপাদান: যেনে — জীৱ-জন্তু, চৰাই, গছ আদিয়ে এক নুতন অংশ অধিকাৰ কৰি আছে। যেনে— 'বান্দৰ আৰু মেকুৰী', 'শিয়ালৰ সাধু', বাঘ আৰু কেঁকোৰা' আদি এই শ্ৰেণীৰ সাধু। আকৌ,

'চম্পাৱতী', 'তেজীমলা' আদিত অলৌকিকতাৰ অসামান্য বিকাশ দেখা যায়। তেনেদৰে আৰু এক শ্ৰেণীৰ সাধু আছে যিবোৰ ঠগ তথা চোৰ বা মানুহক লৈ ৰচিত। এই প্ৰসংগত সাহিত্য ৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ "বুঢ়ী আইৰ সাধু"ৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। এই পুথিখনত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন সাধুকথা সংগ্ৰহ হৈ আছে।

গীতি সাহিত্যৰ আদিম ৰূপ।

সেইবাবে সাধুকথাৰ মাজে মাজে গীতজাতীয় কথা পোৱা যায়। চম্পাৱতী সাধুটোৰ —

শুৰ শুৰ বগা চৰাই
মোৰ ধান নেখাবি
তোক দিম পোটা কৰাই;
খালো খায়, পতালো খায়
চম্পাৱতীক বিয়া কৰিবলৈ যায়।

'তেজীমলা' সাধুটোত গীতৰ প্ৰতিধ্বনি উঠিছে —

হাত নেমেলিবি ফুলো নিছিঙিবি
কৰে নাবৰীয়া ভৈ;
পাৰে কাপোৰৰ লগতে মাহী আয়ে থুনি থৈছে
তেজীমলা হে মই।

'তুলা আৰু তেজা' সাধুটোত আছে—

কঁকালখন আছিলি আধিনী তেজা;
জোমনেই ভাঙিলি ঘৰৰ সেৱা।

সাধুকথাই সাধাৰণতে প্ৰথম পুৰুষত হৈ যায়। সেইদৰে কৰ্তৃত্বে কেতিয়াবা গীতৰ সুৰতো যায়। জাতিকে পুৰণি সাধুকথা সমূহোৱাৰ্তেই দুই-এফাকি গীতিযুক্ত কথা পোৱা যায়।

সাধুকথাবোৰ বহুতো শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি। সেইবোৰ হ'ল— জন্তুকেন্দ্ৰিক সাধুকথা, যাদুমূলক বা বিস্ময়কৰ বা ৰোমাণ্টিক বা অতিলৌকিক সাধুকথা, নৈদানিক সাধুকথা, মিছলীয়া সাধুকথা, অন্তহীন সাধুকথা, সমস্যামূলক সাধুকথা, কথাগীত, ধৰ্মমূলক সাধুকথা, টেঁটোনৰ সাধুকথা, মূৰ্খৰ সাধু আদি।

সাধুকথা জনজীৱনৰ প্ৰতিছবি। এটা জাতিৰ সামাজিক জীৱন, লোকবিশ্বাস আৰু ৰুচি-প্ৰবৃত্তিৰ বাতৰি সাধুকথাত সোমাই আছে। পৃথিৱীৰ সকলো জাতিৰ সাহিত্যৰ পুৰণীতেই সাধুকথাৰ স্থান আৰু মূল্য বহুত ওপৰত।

১২) সামৰণি :- স্মৃতি নিৰ্ভৰ লোক সাহিত্যক পৰিৱৰ্তিত সমাজ পৰিপ্ৰেক্ষিতত নতুন নতুন ৰং-ৰূপ-ৰস দি যায়। যেনে লোক-সাহিত্যত ভাষাৰ এক পৰিৱৰ্তন স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াক কোনেও ৰোধ কৰিব নোৱাৰে। যেনে হয়তো আমাৰ সমাজ জীৱনৰ সৈতে জড়িত পৰম্পৰাগত লোকসাহিত্যৰ সমলবোৰ আজি পাহৰণিৰ গৰ্ভত। কিন্তু এইখিনিতে আমি মনত ৰখা ভাল যে যি লোক সাহিত্য সংস্কৃতিয়ে আমাৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰিছে, আমাক দিছে এক সুকীয়া পৰিচয়, যাৰ বুকুৰে বওৱা বাই আজি আমাৰ সাহিত্য চহকী হৈছে। সেইহেন লোকসাহিত্যক আমি কোনো কালে পাহৰা উচিত নহয়। এই লোকসাহিত্যৰ বুকুতে আমাৰ জাতীয় সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ঘাই শিপাডাল ৰোপিত হৈ আছে। আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থাপনাত বীজতৰীয়া সংস্কৃতিৰ আগ্ৰাসনে আমাৰ সাতামপুৰুষীয়া লোক-সাহিত্য সম্পদকণকো দুখীয়া কৰিবলৈ আৰু হয়তো বেছি পৰ নালাগিব। যেনে অসমৰ লোকসাহিত্যৰ সম্পদসমূহ বচাই ৰখাৰ স্বাৰ্থত ইয়াক অধ্যয়ন কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। কেৱল অধ্যয়নে নহয়, ইয়াক সংৰক্ষণ কৰাৰো চেষ্টা চলাব লাগে। সাম্প্ৰতিক সময়ত অৱশ্যে অসমৰ লোকভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতিক লৈ গৱেষণামূলক কাম কাজ চলিব লাগিছে।

১.৩) গ্ৰন্থপঞ্জী

* গগৈ, ড° লীলা / অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ ৰূপৰেখা / বনলতা, ডিব্ৰুগড়-১/ ২০০৮ চন / মুদ্ৰিত ।

* নেওগ, মহেশ্বৰ / অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা / চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী / ২০০০ ইং চন / মুদ্ৰিত /

* শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ / অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত / সৌমাৰ প্ৰকাশ, গুৱাহাটী / ২০০৪ ইং চন / মুদ্ৰিত ।